Vijenac, 26.11.2015, str. 18, A3

Evidencijski broj / Article ID: 16202471
Vrsta novine / Frequency: Dvotjedna
Zemlja porijekla / Country of origin: Hrvatska
Rubrika / Section:

Snimio Marko Ercegović
Ozren Grabarić kao Majstor ceremonijala

ERNST TOLLER, *HINKEMANN*, RED. IVAN VUK TORBICA, ZKM

Hinkemann s razlogom

Hinkemann je iznimna predstava. Ne toliko po sveukupnom rezultatu, nego najviše stoga jer nas Tollerov tekst vraća Čovjeku

U vremenu potrošenih autoriteta i kriterija, manipulacije i zagluplji-vanja, u dobu koje se ne zna nositi s duhom čovjeka i kaosom koji je u čovjeku stvorilo – i kazalište je zakazalo. Umjesto da progovori razumljivim jezikom kazališne pobune, samo sebe cenzurira kako mu vlast, sluganstvo i konformizam ne bi spočitnuli pobunu i tako ga ekskomunicirali kao relevantna kroničara i kritičara tog vremena.

Olako shvaćanje i još nerazumljivije prelaženje preko površnoga življenja suvremenoga čovjeka, poništavanje njegova identiteta u ime kolektiviteta ili globalizma te njegova ljudskoga zavičaja kao sudbine i utočišta iz kojega počinje sumnja i svaka umjetnost, pa i kazališna, sputava naše kazalište da barem na trenutak svrne pogled na producirane konzumerističkih zombija. Da raskrinka one koje su tim zombijima namijenili vegetiranje umjesto zapitanosti nad sobom. Takvih predstava u našem „zapitanom" teatru gotovo da i nema. Izdvoje li se rijetki slučajevi, a najčešće je riječ o politikantskom provociranju ili reklamiranju hedonizma, sreće i uspjeha, naše angažirano kazalište nije kritika ni zrcalo vremena tehnike i znanosti nego najčešće prošlogodišnji svjetski trend, imitacija kazališne mode. Jasno uokvireno redateljskim konceptom, koji je najčešće larma i vizualni egzibicionizam. Kadšto se dogodi i pokoja iznimka koju se uglavnom odgurne ustranu kao uznemirujući slučaj, osobito ako se tiče revizije komunističke prošlosti, poput predstave *Unterstadt* osječkoga HNK-a.

S obzirom na vještinu i iskustvo kojima naši politički sluge, mediji i naša „umjetnička" branša uspješno prešućuju i obezvređuju sve što bi moglo razbuditi provincijalnu uspavanost i uzbibati učmalu žabokrečinu kolektivnoga (ne)ukusa i globalizma, nadam se da *Hinkemann* Ernsta Tollera – kojega je producirao zagrebački ZKM, a premijerno je izveden 7. studenog u režiji srbijanskog redatelja Ivana Vuka Torbice – neće doživjeti sudbinu zbog koje *Unterstadt* do danas nije mogla vidjeti zagrebačka publika.

Na to podsjećam jer je *Hinkemann* iznimna predstava. Ne toliko po sveukupnom rezultatu i po tome što su glumci okosnica predstave, što je u nas prečesta rijetkost, nego najviše stoga jer nas Tollerov tekst vraća Čovjeku, njegovoj sudbini kao mjestu, prostoru i utočištu njegova života. Ali i zato što zagrebačka publika, koja to želi, može vidjeti i shvatiti da je Čovjek, a ne politika, mjesto gdje sve počinje i završava na putu od rođenja do smrti.

U *Hinkemannu*, u toj tragediji jednoga čovjeka, ne slučajno, zrcali se tragičnost kako njemačkog i europskog čovjeka nakon Prvoga svjetskog rata, tako i civilizacije koja se do danas nije promijenila. U tom „davnom" tekstu prepoznaje se sadašnjost. Toller, kao kritičar krize naše civilizacije i ljevičar, kao revolucionar i antifašist, vidi dalje od svake ideologije i više od vlastite nesreće. Njegov Eugen Hinkemann složeniji je od jedne ideje i rješenja kakvo može ponuditi bilo kakva ideologija. On je naprosto čovjek sveukupnih ljudskih misli i osjećaja.

Osobna tragedija povratnika iz rata, Hinkemanna, koji je na bojištu ostao bez muškosti, stvarno i metaforički duboko zadire u probleme i iskustvo našega doba, a osobito svih koji su proživjeli rat i njegove posljedice. To iskustvo nažalost više nije ograničeno određenim vremenom i prostorom, nego je svuda. Drama jednoga čovjeka postaje sveopća tragedija našega doba koje se više ne pita kakve su nam životne šanse, nego kako umrijeti što dostojanstvenije.

Ono što je 1922. uspješno rastvorio i raskrinkao taj ekspresionistički njemački dramatičar, a u ZKM-ovu *Hinkemannu* dramaturški posadašnjila Katarina Pejović, slojevitošću nadilazi većinu površnih dramopisa i razvikanih autorskih projekata hrvatskoga samozvanog modernog teatra, koji je Čovjeka i hrvatskoga glumca, kao njegove sjene, sveo na stroj za izvikivanje parola, ilustraciju ili živi plakat.

ZKM-ova predstava nije opterećena, premda bi mnogi htjeli da jest, u medijima i promidžbenim materijalima najavljenim „rasutim teretom" društvenoga taloga; površnim zamagljenim crveno-crnim viđenjem i tumačenjem hrvatske stvarnosti. Ne lovi publiku na političko svrstavanje, što bi osiromašilo arhetipsku slojevitost Tollerova teksta, nego je u toj predstavi Eugen Hinkemann svevremeni tragični lik trenutka unutar vječnosti.

Takav je Hinkemann činjenica koja dokazuje da je čovjek „jedna duša, jedno tijelo", da ga nesretnim ne čine ideologije i svjetonazori, nego „ljudi koji ne vide" zlo. Koji zlo zaboravljaju i uništavaju dobro, koji „kamenuju duh, rugaju mu se, skrnave život, pribijaju ga na križ, svaki put, bez prestanka", kako piše Toller u drami.

To naravno nikako ne znači da takav lik ne postoji. Naprotiv. Eugen Hinkemann upravo je zbog te rasutosti i rascijepljenosti suvremen i moderan. Jer je zagledan u društveni talog, u hipokriziju i moć manipulacije, u negaciju Istine, on postoji sve dok zabrinuto bdije nad mrakom i snagom kapitala, i dok vjeruje da suvremenom čovjeku samo ljubav može ponuditi spas.

Imajući na umu Hinkemannovu tragičnost, kao arhetipsku sliku čovjeka sa sudbinom i katarzom, redatelj Torbica inteligentno je odglumio „revolucionarnog" modernista i izrežirao predstavu koja nije fragment nego zaokružena cjelina „junaka" našega doba. Umješno se othrvao pomodnosti, kao i klasičnom redateljskom modelu. Destrukciji kazališnoga djela sučelio je reinterpretaciju kazališne svevremenosti. Pritom se nije lišio ni redateljskih zahvata, koje je podčinio poruci predstave, njezinoj razumljivosti.

U Torbičinoj režiji i pisac (ovdje dramaturški posuvremenjen našim problemima) i glumci dobili su prostor za kreaciju, postali su rezultat koncepcije, što je itekakva kvaliteta u redateljskom teatru koji je najčešće zarobljenik postmodernističke fragmentarnosti. I brukovski prazni prostor (scenograf Branko Hojnik) i proces nastanka predstave; glumačko uključivanje i isključivanje iz predstave i uloga, kao i sve ostalo što čini predstavu: kostimi Doris Kristić, scenski pokret Blaženke Kovač Carić, glazba braće Sinkauz i svjetlo Aleksandra Čavleka pridonijeli su njezinoj kvaliteti. Čak i suvišna golotinja, koja nije dosegnula priželjkivani šok i društvenu sablazan.

U glumački kvalitetnu ansamblu kreativno glumačko zajedništvo i glavni teret predstave ponijeli su i najviše ponudili Rakan Rushaidat (Hinkemann), Ozren Grabarić (Majstor ceremonijala) i Mia Biondić (Greta Hinkemann). Jasnoćom misli i dokazanim darom veoma dobar Rakan Rushaidat nalazi točne odgovore na zamršena pitanja Hinkemannova života. Njegov Hinkemann u stvarnosti oko sebe prepoznaje mrak vremena u kojem je svijest o zlu i bezizlazju vječno lutanje, poput Ahasverova, a život Sizifovo guranje kamena. Grabarić kao Majstor ceremonijala dosegnuo je vehementnost čija dramatičnost prerasta u groteskost kojoj ni smrt nije kraj života, nego novi početak ljudske komedije. Mia Biondić, iako mlada, dosegnula je zavidne dramske dubine lika, pokazala je dramski potencijal i za kompleksnije uloge. Slijedili su ih Jasmin Telalović, Milica Manojlović, Doris Šarić Kukuljica, Frano Mašković i ostali.

ANDRIJA TUNJIĆ

Presscut d.o.o. -- Domagojeva 2, 10000 Zagreb, Croatia -- tel.: +385 1 4550 385, fax.: +385 1 4550 407 -- www.presscut.hr -- helpdesk@presscut.hr